

## WARTO PRZECZYTAĆ

Joanna Brylak, Andrzej Ważny

### **Recenzja książki pod redakcją naukową Dobrochny Wójcik, Kuratela sądowa. Sukcesy i porażki, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2010, s. 371**

Książka zatytułowana „Kuratela sądowa. Sukcesy i porażki” jest dziełem zwińczającym analityczną pracę następujących Autorów: Pawła Bachmata, Konrada Buczkowskiego, Beaty Czarneckiej-Działuk, Katarzyny Drapały, Beaty Gruszczyńskiej, Romana Kulmy, Marka Marczewskiego, Pawła Ostaszewskiego, Anny Więcek-Durańskiej i Dobrochny Wójcik – pracowników naukowych Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie.

Publikacja poświęcona jest obecnym problemom społecznym i prawnym na rzecz alternatywnego środka wobec kary pozbawienia wolności, którym jest probacja. Autorzy pokazują instytucję probacji na tle jej ewolucji w różnych ustawodawstwach systemu *common law*, jak i w ramach europejskiego prawa kontynentalnego. Rozważania zawarte w publikacji dotyczą refleksji nad celami probacji, mocno akcentują kwestię rehabilitacji przestępcy, udzielenie mu stosownej pomocy, obserwację jego zachowania – niejednokrotnie jego zmianę poprzez należyty stosunek i ukierunkowanie działań przestępcy dla powrotu na prawowitą drogę. Autorzy podkreślają także funkcję ochrony społeczeństwa przed przestępcą i przestępczością. Niemałą rolę w procesie oddziaływania instytucji probacji odgrywają organy wymiaru sprawiedliwości oraz instytucje powiązane.

Pozycja „Kuratela sądowa. Sukcesy i porażki” ma charakter publikacji naukowej, prezentującej zbiór poglądów, dorobek specjalistów z dziedziny prawa rodzinnego, cywilnego, prawa karnego i postępowania karnego –

profesjonalistów wykorzystujących wiedzę prawniczą praktyczną i teoretyczną w swojej codziennej praktyce stosowania prawa.

We wstępie Autorzy podkreślają wieloletnią tradycję kurateli w Polsce. Wskazują na pierwotne zamysły jej stosowania w trakcie postępowania sądowego oraz przy wykonaniu orzeczeń sądowych oraz późniejsze, wyrażające się w pracy kuratora ze środowiskiem przestępcy, w społeczności lokalnej, do pracy z grupą, co w sposób zasadniczy zwiększa znaczenie probacji. Najbardziej rozwojowy okres dla kurateli przypada na okres powojenny. Istotne znaczenie w pojmowaniu roli kuratora wywarło rozszerzenie kręgu podmiotów uprawnionych do objęcia nadzorem kuratorskim. Początkowo była to kategoria nieletnich, w okresie późniejszym wprowadzono zmianę poprzez objęcie nadzorem kuratorskim również dorosłych.

Ciągle wzrasta zapotrzebowanie na udział kuratorów w postępowaniach, podobnie jak liczba osób nabywających uprawnienia w tym zakresie. Publikacja przedstawia metodykę pracy kuratora z podopiecznymi, rozwiązywanie problemów poszczególnych przypadków, integrację społeczną i zadbanie o powrót socjalny podopiecznego. Autorzy wskazują też na istniejące programy, zwłaszcza obejmujące przestępców wysokiego ryzyka oraz formy sprawowania wobec nich dozoru. Uwagę czytelnika zwraca także część książki poświęcona gamie problemów związanych z funkcjonowaniem kurateli w Polsce. Istotę tych zagadnień stanowi omówienie całościowe systemu probacji w naszym kraju, ocena perspektyw jej rozwoju oraz znaczenie resocjalizacji, diagnostyki i profilaktyki w pracy kuratora.

Książka składa się z 9 tematycznie powiązanych rozdziałów, które kompleksowo przybliżają Czytelnikowi wiedzę o probacji i instytucji kuratora sądowego.

W rozdziale pierwszym, zatytułowanym „Podstawowe zadania kuratorów sądowych w ustawodawstwie polskim”, zarysowano ewolucję instytucji kuratora, wymieniając zasady obsady stanowisk kuratorskich i sposób organizacji samorządu kuratorskiego. Ta część książki uwzględnia także zasady odpowiedzialności porządkowej i dyscyplinarnej kuratorów zawodowych, przepisy regulujące odbywanie aplikacji kuratorskiej i omawia różnice między kuratorami zawodowymi oraz społecznymi. Ponadto, w pierwszym rozdziale publikacji zawarte są rozważania odnośnie instytucji w myśl ustawy – Kodeks karny wykonawczy. Na tle tego poruszono zagadnienie wywiadu środowiskowego, podstaw i kontroli nad wykonaniem kary ograniczenia wolności i pracy społecznie użytecznej, podtrzymanie relacji ze skazanym w okresie przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności, przygotowania skazanego do życia na wolności, problematykę dozorów oraz postępowań incydentalnych i uczestnictwa w posiedzeniach sądu.

Rozdział pierwszy publikacji stanowi niejako wstęp wprowadzający w tematykę książki.

W rozdziale drugim, noszącym tytuł „Podstawowe zadania kuratorów sądowych w ustawodawstwie polskim”, zawarto głębsze rozważania w przedmiocie ewolucji instytucji kuratora, specyfiki kuratorów zawodowych i społecznych, metodyki pozyskiwania uprawnień do sprawowania kurateli, podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej i porządkowej kuratorów, kwestię wywiadu środowiskowego oraz dozoru. Ponadto, w tym rozdziale dokonano analizy kwestii przygotowania skazanego do życia na wolności, kontroli jego zachowań oraz realizacji nałożonych na niego obowiązków w okresie próby bez orzeczonego dozoru. Rozdział stanowi także o procedurze składania wniosków o wszczęcie postępowania incydentalnego oraz o uczestnictwie w posiedzeniach sądu.

Rozdział trzeci, pt. „Statystyczny obraz kurateli w Polsce”, poświęcono stanowi zatrudnienia i wydatków budżetowych na kuratelę, podstawom zatrudniania kuratorów społecznych, zawodowych, rodzinnych i dla dorosłych. Ta część książki stanowi zbiór analiz dotyczących zadań spoczywających w gestii kuratorów i ich obciążenia sprawami przy uwzględnieniu liczby spraw i ich gatunku oraz usytuowania demograficznego. W czwartym rozdziale, który zatytułowano „Obserwacja uczestnicząca w zespołach kuratorskiej służby sądowej – opis wyników”, nakreślono rezultaty obserwacji: charakterystykę zespołu kuratorskiego, warunki pracy, dyżur w sądzie, obciążenie sprawami, opis rejonu kuratorskiego, pracę w terenie, współpracę z policją, instytucjami i organizacjami pozarządowymi. W tej części pracy wskazano także znaczenie kuratorów społecznych, wywiadu zleconego, rozmowy podsumowującej i oceny obserwacji uczestniczącej.

W piątym rozdziale publikacji, zatytułowanym „Badanie ankietowe kuratorów zawodowych i społecznych pionu karnego i rodzinnego”, omówiono dobór kuratorów zawodowych do badań, kuratelę zawodową dla dorosłych i podstawowe czynności kuratora. Zasygnalizowano także metodykę działania kuratorów, poruszono metody działania kuratorów i wskazano na wnioski składane przez kuratorów do sądu. W tej części książki przeanalizowano wykonywanie kary ograniczenia wolności, organizowanie pracy kuratorów społecznych, warunki pracy kuratorów i zasygnalizowano problem z warunkami lokalowymi, organizacyjnymi i technicznymi. Rozdział uwzględnia ponadto rozważania o współpracy kuratorów z policją i zagrożeniach dla kuratorów ze strony nadzorowanych.

Szósty rozdział, pt. „Aplikacja kuratorska” stanowi o ocenie zajęć przygotowujących do wykonywania zawodu kuratora i zawiera postulaty dotyczące aplikacji kuratorskiej. Rozdział siódmy, nazwany „Opinie zawodowych kuratorów o problemach swojej pracy”, przeznaczono dla omówienia kryteriów doboru kuratorów do badań, sposobu doboru uczestników i podstawowych problemów związanych z predyspozycjami do wykonywania tej profesji.

Ósmy rozdział publikacji, noszący tytuł „Wyniki analizy dozoru kuratora orzeczonego przy warunkowym zawieszeniu kary pozbawienia wolności – na podstawie akt wykonawczych”, to zbiór refleksji w przedmiocie metodologii badań, opisu doboru próby, schematu badania i wykorzystanych narzędzi, a także charakterystyki akt dozorowych. Ta część pracy zawiera charakterystykę próby i przebieg dozoru przy uwzględnieniu oceny czynników ryzyka występujących u dozorowanych w początkowym i końcowym okresie próby. Rozdział uwzględnia także ocenę trudności dozoru, styl jego prowadzenia, omawia kontakty kuratora z dozorowanym i wskazuje na prawną efektywność dozoru i jego uwarunkowań.

Ostatni, dziewiąty rozdział książki jest rozdziałem sumującym, bogatym w szereg wniosków Autorów.

Publikacja stanowi bogaty zbiór poglądów i ocen instytucji kurateli sądowej w wymiarze zarówno praktycznym, jak i teoretycznym. Problematyka probacji poruszona sumiennie przez Autorów daje szereg zagadnień do namysłu. Wnioski i postulaty formułowane przez piszących mają charakter ogólny i szczególny, przez co publikacja nabiera znaczenia w działalności organów i instytucji zajmujących się kwestią probacji w codziennej praktyce. W publikacji wykorzystano bogatą literaturę przedmiotu, która nadaje wysoki walor naukowy recenzowanej publikacji.